บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันมีนักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในระดับสัมพันธสารหรือข้อความหลายท่าน ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเภทและลักษณะโครงสร้างทั่วไปของสัมพันธสารในภาษาเขียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการเชื่อมโยงความในระดับสัมพันธสารในภาษาไทย

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเภทและลักษณะโครงสร้างทั่วไปของสัมพันธสารในภาษาเขียน

1.1 ความหมายและลักษณะของสัมพันธสาร

Halliday & Hasan (1976 : หน้า 1-2) ให้คำจำกัดความของสัมพันธสาร (Discourse) ว่า "สัมพันธสารหรือข้อความเป็นหน่วยภาษาที่ประกอบไปด้วยประโยคต่างๆ เป็นหน่วยภาษาในการใช้ ไม่ใช่หน่วยทางไวยากรณ์เหมือนอนุพากย์หรือประโยค สัมพันธสารไม่ใช่ประโยคที่มีขนาดใหญ่แต่เป็นคนละประเภทกับประโยค สัมพันธสารจัดเป็นหน่วยทางอรรถศาสตร์ นั่นคือเป็นหน่วยทางความหมายไม่ใช่หน่วยทางรูป"

Paul Werth (1984 : หน้า 8) ได้ให้คำจำกัดความของสัมพันธสารไว้ในหนังสือ "Focus , Coherence and Emphasis" โดยเน้นว่าองค์ประกอบของสัมพันธสารต้องมีความสัมพันธ์ทางความหมาย ซึ่งก่อให้เกิดเอกภาพทางความหมายให้กับสัมพันธสารนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ "สัมพันธสารประกอบไปด้วยประพจน์ (proposition) โดยประพจน์เหล่านี้จะต้องมีเนื้อความที่สัมพันธ์กัน"

Brown & Yule (1983) กล่าวถึงลักษณะของสัมพันธสารแบบเขียนโดยเปรียบเทียบกับสัมพันธสารแบบพูดไว้ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้

1. วากยสัมพันธ์ของสัมพันธสารแบบเขียนจะมีโครงสร้างที่สมบูรณ์กว่าสัมพันธสารแบบพูดอย่างเห็นได้ชัด

2. สัมพันธสารแบบเขียนมักพบคำเชื่อม *that* , *when/while* , *besides* , *moreover* , *however* , *in spite of* เพื่อใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์ ส่วนสัมพันธสารแบบพูดมักพบคำเชื่อม *and* , *but* , *then* , *if*

3. สัมพันธสารแบบเขียนจะมีประโยคที่มีรูปโครงสร้างแบบ Subject – Predicate ส่วนในสัมพันธสารแบบพูดจะมีโครงสร้างแบบ Topic – Comment ยกตัวอย่างเช่น

ฉันไปดูบ้านหลังใหม่มาแล้ว - - > โครงสร้าง Subject – Predicate

บ้านหลังใหม่ ไปดูมาแล้ว - - > โครงสร้าง Topic – Comment

4. สัมพันธสารแบบเขียนจะมีนามวลีที่ถูกขยายซับซ้อนกว่าสัมพันธสารแบบพูด

5. สัมพันธสารแบบพูดมีการใช้ภาษาที่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น รวมถึงตัวผู้พูดเองยังสามารถแก้ไข ขัดเกลาหรือเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่พูดออกไปได้ใหม่ตลอดเวลา ขณะที่สัมพันธสารแบบเขียนไม่สามารถทำได้ในทันที

6. สัมพันธสารแบบพูดนิยมใช้ศัพท์ธรรมดาทั่วไปและมีการใช้รูปภาษาคั่นความบ่อยครั้ง อย่างเช่น *Well* , *Em* , *You know* , *I think* , *Of course* เป็นต้น

Chafe (1987) ศึกษาลักษณะของสัมพันธสารแบบพูดและแบบเขียน ในบทความวิจัยชื่อ "Properties of Spoken and Written Language" โดยนำข้อมูลมาจากบทสนทนา บทบรรยาย จดหมายส่วนตัวและบทความวิชาการ ผลการศึกษาของ Chafe สรุปได้ว่าลักษณะภาษาที่แตกต่างเกิดจากปัจจัยทางสังคมและปริชาน (cognitive) ที่ต่างกัน ซึ่งในที่นี้ปริชานก็คือ คุณสมบัติของการพูดและการเขียนนั่นเอง เช่น โดยปกติแล้วการพูดมักจะเกิดขึ้นและจบลงอย่างรวดเร็ว ขณะที่การเขียนนั้นผู้เขียนสามารถคิดไตร่ตรองและแก้ไขได้ ดังสามารถสรุปความแตกต่างได้ดังนี้

1. สัมพันธสารแบบพูดจะมีการใช้คำศัพท์ที่หลากหลายน้อยกว่าสัมพันธสารแบบเขียน

2. สัมพันธสารแบบพูดใช้รูปภาษาแสดงการกลบเกลื่อน (hedge) มากกว่าสัมพันธสารแบบเขียน เช่น การใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ไร้เพศ (third person neuter) เช่นคำว่า *it* , *this* , *that* , *something like* เป็นต้น

3. สัมพันธสารแบบพูดจะมีการย่อคำ (contraction) มากกว่าสัมพันธสารแบบเขียน เช่น คำว่า *it's* , *I'm* , *don't* เป็นต้น

4. สัมพันธสารแบบพูดใช้อเนกรรถประโยคมากกว่าสัมพันธสารแบบเขียน เนื่องจากมีการใช้โครงสร้างที่เรียงต่อกันไปของประโยค โดยไม่มีคำเชื่อมปรากฏชัดเจน

5. สัมพันธสารแบบเขียนจะมีความยาวของหน่วยทำนองเสียง (length of intonation unit) มากกว่าสัมพันธสารแบบพูด ซึ่งอาจเกิดจากหลายกลไก เช่น บุพบทวลี การแปลงคำกริยาให้เป็นคำนาม เป็นต้น

ส่วนปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือสัมพันธสารแบบพูดจะแสดงการมีส่วนร่วมของผู้พูดต่อผู้ฟัง เพราะผู้ฟังปรากฏตัวต่อผู้พูดและสามารถโต้ตอบกลับได้ ส่วนสัมพันธสารแบบเขียนจะแสดงการแยกตัวของผู้เขียนจากผู้อ่าน เนื่องจากผู้อ่านไม่ได้ปรากฏตัวต่อผู้เขียน และบางครั้งผู้เขียนก็ไม่ทราบว่าผู้อ่านคือใคร

สุภา ชดเชย (Supa Chodchoey : 1987) ศึกษาความแตกต่างระหว่างสัมพันธสารแบบพูดและสัมพันธสารแบบเขียนในภาษาไทย ในบทความชื่อ "Spoken and Written Discourse : The Difference" โดยนำข้อมูลมาจากบทตัดตอนที่ถอดมาจากบทบรรยาย และอีกส่วนหนึ่งมาจากการเขียนแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ผลการศึกษาพบว่าสัมพันธสารแบบพูดต่างจากสัมพันธสารแบบเขียนใน 3 ประการดังนี้

1. การพูดซ้ำ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ การซ้ำคำหรือหน่วยคำ (reduplication) เช่นคำว่า *หนังสือหนังหา ตำรับตำรา* ฯลฯ และการซ้ำเนื้อหาและรูปแบบ (repetition of content and form) การซ้ำเนื้อหาเป็นการใช้คำพ้องความหมาย หรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ส่วนการซ้ำรูปแบบเป็นการซ้ำทางไวยากรณ์ จากการศึกษาพบว่าสัมพันธสารแบบพูดมีลักษณะการพูดซ้ำมากกว่าสัมพันธสารแบบเขียน

2. การใช้รูปภาษาคั่นความ เป็นการใช้คำหรือวลีที่ไม่มีความหมาย แต่เป็นการแสดงให้ทราบว่าผู้พูดพูดจบเรื่องแล้ว มักมีคำว่า "อะไร" เป็นส่วนประกอบกับคำอื่น เช่นคำว่า *อะไรอย่างนี้ อะไรต่อมิอะไร* เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าสัมพันธสารแบบพูดมีการใช้รูปภาษาคั่นความมากกว่าสัมพันธสารแบบเขียน

3. การใช้คำลงท้าย (particles) เช่นคำว่า *ครับ ฮะ นะ* ที่พบบ่อยในสัมพันธสารแบบพูด โดยคำลงท้ายนั้นอาจทำหน้าที่เพื่อแสดงความสุภาพ เปลี่ยนเรื่อง เน้นหรือแสดงการผลัดเปลี่ยน

โดยสรุปคือ สัมพันธสาร หมายถึง หน่วยภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค ประกอบด้วยประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป มีเอกภาพทางความหมายซึ่งเป็นคุณสมบัติที่แยกสัมพันธสารออกจากกลุ่มประโยคที่มาเรียงต่อกัน ส่วนในการศึกษาลักษณะของสัมพันธสารนั้นพบว่า สัมพันธสารแบบเขียนมีโครงสร้างที่สมบูรณ์ชัดเจนกว่าสัมพันธสารแบบพูด กล่าวคือมีความต่อเนื่อง ไม่กระจัดกระจายเนื่องจากมีการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ เข้าด้วยกันด้วยกลไกการเชื่อมโยงความ ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเด่นของสัมพันธสารแบบเขียน

1.2 **ประเภทของสัมพันธสาร**

แนวคิดเรื่องประเภทของสัมพันธสารมีนักภาษาศาสตร์เสนอไว้หลายท่าน แนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจคือแนวคิดของ Longacre (1983) โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์เบื้องต้น 2 ประการคือ การเรียงลำดับของเหตุการณ์และความสำคัญของการมีตัวละคร หลักเกณฑ์แรกคือความสำคัญของการเรียงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ไปตามมิติเวลา ส่วนอีกหลักเกณฑ์คือแนวโน้มในการอ้างถึงผู้กระทำตลอดเรื่อง และจากหลักเกณฑ์ทั้ง 2 ประการดังกล่าว เขาได้แบ่งสัมพันธสารออกเป็น 4 ประเภทด้วยกันคือ

1. สัมพันธสารเรื่องเล่า (Narrative discourse) มีลักษณะของหลักเกณฑ์ทั้ง 2 ประการนั่นคือมีการเรียงเหตุการณ์ต่อเนื่องกันตามลำดับเวลา และมีแนวโน้มที่จะประกอบไปด้วยผู้กระทำหรือตัวละคร ตัวอย่างเช่น นิทาน เป็นต้น

2. สัมพันธสารกระบวนการ (Procedural discourse) มีลักษณะของหลักเกณฑ์แรกเท่านั้น คือมีการเรียงลำดับเหตุการณ์ ยกตัวอย่างเช่น วิธีการปรุงอาหาร ผู้บอกวิธีจะเรียงลำดับเหตุการณ์ตามเวลาว่าควรปฏิบัติสิ่งใดก่อนหลัง แต่ไม่จำเป็นต้องบอกว่าใครเป็นผู้กระทำ ให้เน้นเพียงว่าปฏิบัติอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น *นำกระทะตั้งไฟให้ร้อน ใส่น้ำมันลงไปเล็กน้อย แล้วใส่กระเทียมลงไปผัดพอเหลือง...* เป็นต้น

3. สัมพันธสารข้อควรปฏิบัติ (Behavioral discourse) มีลักษณะของหลักเกณฑ์ที่ 2 เท่านั้น คือจะเน้นความสำคัญของการมีตัวละคร สัมพันธสารประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง แต่เน้นว่าผู้กระทำควรปฏิบัติตนอย่างไร เช่น คำแนะนำ คำโฆษณาชวนเชื่อ เป็นต้น

4. สัมพันธสารคำอธิบาย (Expository discourse) ไม่พบลักษณะของหลักเกณฑ์ทั้ง 2 ประการ คือไม่มีเหตุการณ์ที่เรียงตามลำดับเวลาและไม่ได้เน้นผู้กระทำ เช่น บทความแสดงความคิดเห็น งานเขียนเชิงวิชาการหรือข้อเสนองบประมาณ เป็นต้น

Shaughnessy (1977) กล่าวถึงหลักการพื้นฐาน 5 ข้อ ที่ใช้ในการแบ่งประเภทของสัมพันธสารไว้ดังนี้

1. กล่าวถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ สัมพันธสารเรื่องเล่าและสัมพันธสารเน้นลำดับเวลา

2. กล่าวถึงสิ่งที่มองเห็น ได้ยินเสียงหรือได้กลิ่น ได้แก่ สัมพันธสารเน้นการบรรยาย

3. กล่าวถึงสิ่งที่เหมือนกันหรือต่างกัน ได้แก่ สัมพันธสารเน้นการเปรียบเทียบ

4. กล่าวถึงสาเหตุหรือการคาดเดา ได้แก่ สัมพันธสารเป็นเหตุเป็นผลและสัมพันธสารคาดคะเน

5. กล่าวถึงสิ่งที่ควรจะทำ ได้แก่ สัมพันธสารแบบแนะนำวิธีแก้ปัญหาหรือเสนอข้อสรุป

นักภาษาศาสตร์อีกท่านหนึ่งที่ให้ความสนใจต่อการจัดแบ่งประเภท (Genres) ของสัมพันธสารคือ Evelyn Hatch (1992) โดยเขาได้อธิบายในหนังสือ "Discourse and Language Education" ว่า

"Genres" : "The genres that appear in the classical literature on rhetoric from Aristotle to modern day rhetoricians , are those of narrative , descriptive , procedural and suasive discourse"

"ประเภทของสัมพันธสารที่ปรากฏในช่วงวรรณกรรมคลาสสิกสมัยอริสโตเติล จนถึงสมัยปัจจุบันส่วนมากจะเป็นสัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารเน้นการอธิบาย สัมพันธสารกระบวนการและสัมพันธสารจูงใจ" ซึ่งแต่ละประเภทก็มีโครงสร้างและลักษณะการเชื่อมโยงความที่ต่างกัน

ต่อมาเมื่อภาษามีการพัฒนามากขึ้นจึงพบว่าสัมพันธสารนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่นี้เท่านั้น แต่เรายังสามารถแบ่งแยกย่อยเป็นประเภทต่างๆ ได้อีก ตามแต่วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารและใจความสำคัญของเนื้อความที่ปรากฏในสัมพันธสารนั้นๆ ซึ่งโดยทั่วไปสัมพันธสารมักแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้ (Evelyn Hatch : 1992 และ สมทรง บุรุษพัฒน์ : 2537)

1. สัมพันธสารเรื่องเล่าหรือเน้นลำดับเหตุการณ์ (Narrative) คือมุ่งบรรยายเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยมากมักจะบรรยายตามลำดับปฏิทิน มีบ้างที่เล่าย้อนอดีต และเป็นสัมพันธสารที่พบมากที่สุดประเภทหนึ่ง เช่น นิทานหรือเรื่องเล่าประสบการณ์ เป็นต้น

2. สัมพันธสารเน้นลำดับเวลา (Temporal) อย่างเช่น การเล่าอัตชีวประวัติของบุคคล (biography) โดยมากแล้วสัมพันธสารประเภทนี้ มักจะอ้างอิงตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นลำดับชัดเจน คือเริ่มจากช่วงแรกของชีวิตต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จนถึงช่วงสุดท้ายหรือช่วงเวลาปัจจุบัน เนื้อหาหลักประกอบไปด้วยความสำคัญของบุคคล ช่วงเวลา/สถานที่เกิด เรื่องราวในแต่ละช่วงอายุ อาทิเช่น ความเป็นอยู่ การศึกษา การงาน ฯ และจบด้วยผลงาน/ชื่อเสียงที่ได้ทำไว้ คำเชื่อมที่พบปรากฏมากคือ คำเชื่อมบอกลำดับเวลา

3. สัมพันธสารเน้นกระบวนการทำตามลำดับก่อนหลัง (Procedural) เป็นการอธิบายกระบวนการทำตามขั้นตอนอย่างชัดเจน เช่น คู่มือหรือตำราอาหาร คำเชื่อมที่พบมากคือ คำเชื่อมบอกลำดับเวลา รองลงมาคือ คำเชื่อมแสดงการเน้นย้ำ (Emphazising) อย่างเช่นคำว่า *โดยเฉพาะอย่างยิ่ง* เป็นต้น

4. สัมพันธสารเน้นการอธิบาย (Explanatory) เป็นการอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้กระจ่างขึ้น ว่ามีลักษณะอย่างไรหรือเป็นการอธิบายเหตุผล โดยทั่วไปหัวเรื่อง (Topic) จะไม่ชัดเจนนัก จึงต้องอธิบายให้เห็นภาพอีกครั้งหนึ่ง และที่น่าสนใจคือสัมพันธสารประเภทนี้มักไม่มีการใช้คำเชื่อมความเท่าที่ควร แต่จะปรากฏการเชื่อมโยงความโดยการละมากกว่า เช่น *กำไรเป็นเครื่องประดับทำด้วยเงิน ∅มีลวดลายเกลี้ยง ∅ทำจากงาช้าง ∅ส่วนใหญ่เป็นเส้นทึบกลม...* (∅ละนามวลีคือ *กำไร*) เป็นต้น (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่มที่ 1)

5. สัมพันธสารเน้นการบรรยาย (Description) เป็นการบอกสภาพของสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือบรรยายเรื่องในจุดเวลาเดียว เช่น ฉากเปิดในนวนิยาย เป็นต้น

6. สัมพันธสารเน้นการให้คำจำกัดความ (Definition) เป็นการให้คำนิยาม/คำจำกัดความโดยทั่วไปเนื้อหาจะสั้นกระชับ เข้าใจง่าย

7. สัมพันธสารเน้นการเปรียบเทียบ (Comparison/Contrast) เป็นการกล่าวถึงสิ่ง 2 สิ่ง โดยอธิบายให้เห็นทั้งความเหมือนและความต่าง

8. สัมพันธสารเน้นการบอกเหตุบอกผล (Cause and Effect) เป็นการอธิบายถึงสาเหตุและผลลัพธ์ที่ตามมา

9. สัมพันธสารเน้นการจัด/แยกประเภท (Classification) คือการแบ่งแยกหรือจัดประเภท มักมีการแสดงตัวเลขบอกจำนวน เช่น สัมพันธสารทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

10. สัมพันธสารแบบมีหลักฐานสนับสนุน (Support from evidence) คือการยกแนวคิดหรือหลักฐานขึ้นมากล่าวถึงเพื่อชักจูงให้ผู้รับสารคล้อยตาม

11. สัมพันธสารเน้นการอภิปรายโต้แย้ง/ถกประเด็น (Argumentation) เป็นการถก แย้งหรืออภิปรายคัดค้านในประเด็นต่างๆ เช่น สัมพันธสารทางวิชาการ เป็นต้น

12. สัมพันธสารเน้นการรายงายเหตุการณ์ (Report) เป็นการบอกให้รู้/แจ้งให้ทราบหรือรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การรายงานข่าว เป็นต้น

13. สัมพันธสารเน้นความขบขัน เป็นการเล่าเรื่องเพื่อสร้างอารมณ์ขันเป็นหลัก โดยอาจแต่งขึ้นหรืออ้างอิงมาจากเรื่องจริงก็ได้ เช่นเรื่อง สามเกลอ พล นิกร กิมหงวน ของ ป.อินทรปาลิต หรือในคอลัมน์เสียดสีการเมืองตามหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

สำหรับสัมพันธสารประเภทขบขันนั้น ยังไม่มีผู้ใดให้คำจำกัดความไว้ชัดเจนครอบคลุมมากนัก เพียงแต่อธิบายแยกย่อยออกเป็นลักษณะต่างๆ ดังเช่นที่ วนิดา บำรุงไทย (2544 : หน้า 81-85) กล่าวไว้ในหนังสือ "ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย" ว่า นวนิยายหรรษาหรือหัสนิยาย

(Humorous Novel) เป็นเรื่องราวที่มีเนื้อหาและวิธีการเล่าซึ่งให้อารมณ์ขันเป็นสำคัญ อาจมีสาระหรือแนวคิดอย่างใดแอบแฝงอยู่ก็ได้ โดย วนิดา บำรุงไทย ได้จำแนกตามกลวิธีการเขียนไว้ดังนี้

1. เรื่องเสียดสี (Satire) คือเรื่องเหน็บแนมหรือเรื่องล้อเลียน เป็นเรื่องที่มุ่งให้อารมณ์ขันอย่างเย้ยหยัน ด้วยการเสียดสีสิ่งที่เป็นเป้าหมายซึ่งอาจเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรืออาจเป็นบางสภาวะของมนุษย์ เช่น ความโกรธ ความรักหรือเหตุการณ์ สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. เรื่องล้อ (Parody) เป็นการเสียดสีอีกรูปแบบหนึ่งแต่ใช้กลวิธีต่างกัน การล้อมักจะมีเป้าหมายที่ความสนุกขบขันเท่านั้น ไม่ต้องการสาระสำคัญแต่อย่างใด

3. เรื่องขบขัน คือเรื่องที่ผู้แต่งสมมุติเหตุการณ์หรือเรื่องราวขึ้นเอง หรืออาจจะปรุงแต่งมาจากเรื่องจริง โดยไม่มีจุดมุ่งหมายอื่นใดนอกจากต้องการสร้างอารมณ์บันเทิงสนุกสนานแก่ผู้อ่านเพียงประการเดียว

อย่างไรก็ดีการจัดแบ่งหรือแยกประเภทของสัมพันธสาร ให้อยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งตายตัวนั้นค่อนข้างทำได้ลำบาก เนื่องจากเนื้อหาของสัมพันธสารประเภทหนึ่งย่อมมีการใช้รูปแบบภาษาที่หลากหลายต่างกันไป ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมจึงควรพิจารณาว่าสัมพันธสารอาจเหลื่อมซ้อนกันได้ (overlaps) เช่น สัมพันธสารเน้นลำดับเหตุการณ์เหลื่อมซ้อนกันกับสัมพันธสารเน้นการบรรยาย หรือสัมพันธสารเน้นการให้คำกำจัดความเหลื่อมซ้อนกันกับสัมพันธสารเน้นการอธิบาย เป็นต้น

1.3 โครงสร้างของสัมพันธสาร

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างและส่วนประกอบของสัมพันธสารประเภทต่างๆ มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านให้ความสนใจ เนื่องจากต่างเห็นว่าส่วนประกอบที่ปรากฏในโครงสร้างจะแสดงให้เห็นถึงรูปภาษาหรือลักษณะไวยากรณ์ที่ใช้ได้อย่างชัดเจน แนวคิดและทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาลักษณะโครงสร้างของสัมพันธสารประเภทต่างๆ เช่น งานของ Longacre (1983) Seetala Kanoksin (1989) Payung Puttapong (1990) Evelyn Hatch (1992) และ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) ซึ่งจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

Longacre (1983 : หน้า 21) เสนอไว้ในหนังสือชื่อ "The grammar of discourse" ว่า สัมพันธสารประเภทเรื่องเล่าจะมีลักษณะ 2 ประการคือ เป็นเรื่องเล่าที่ดำเนินไปเรื่อยๆ โดยมีระดับความตื่นเต้นเท่ากัน (Episodic) และเป็นเรื่องเล่าที่มีจุดตื่นเต้นสูงสุด ณ ที่ใดที่หนึ่งของเรื่อง (Perceptible climax) รวมถึงยังประกอบไปด้วยลักษณะโครงสร้างลึกของเค้าโครงเรื่อง 7 ประการดังนี้

1. การนำเรื่อง (Exposition) อาจเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเวลา สถานที่หรือตัวละครสำคัญในเรื่องก็ได้

2. เหตุการณ์ยั่วยุ (Inciting Moment) เป็นการกล่าวถึงการกระทำบางอย่างที่เกิดขึ้นมาโดยไม่คาดคิด ผิดปกติไปจากที่เคยเป็น แต่ยังพอคาดเดาถึงสิ่งที่จะตามมาได้

3. การเพิ่มความขัดแย้ง (Developing Conflict) เป็นการเพิ่มความตึงเครียดหรือทำให้เรื่องมีความขัดแย้งมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านรู้สึกอยากติดตามเรื่องราวต่อไป

4. จุดตึงเครียด (Climax) เรื่องดำเนินมาถึงจุดสูงสุดของความขัดแย้ง เกิดเป็นปมปัญหาที่ไม่มีทางออก ตัวแสดงต้องเผชิญหน้ากันอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

5. การคลี่คลายปัญหา (Denouement) คือเริ่มมองเห็นทางออกหรือจุดจบของปัญหาอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง แม้ว่าจะต้องเกิดการสูญเสียบางสิ่งบางอย่างไปบ้างก็ตาม

6. เหตุการณ์ต่อเนื่อง (Final Suspense) เป็นการให้ข้อมูลหรือบอกวิธีการแก้ไขเพื่อคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้น

7. การสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเรื่องราวทั้งหมดซึ่งอาจจะนำไปสู่ความสมหวังหรือความผิดหวังก็ได้แล้วแต่เจตนาของผู้เล่าเรื่อง

จากองค์ประกอบทั้งหมดข้างต้น สามารถอธิบายเป็นสูตรพื้นฐาน (basic formula) ของสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่าได้ดังนี้

สัมพันธสารเรื่องเล่า = การเกริ่นนำเรื่อง + แก่นเรื่อง +/- ส่วนสรุป

(Narrative Discourse = Introduction + Nucleus +/- Conclusion)

ในส่วนของการเกริ่นนำเรื่องจะเป็นหัวหรือชื่อเรื่องและการนำเรื่อง ส่วนแก่นเรื่องจะประกอบด้วยเหตุการณ์ยั่วยุ การเพิ่มความขัดแย้ง จุดตึงเครียด การคลี่คลายปัญหาและเหตุการณ์ต่อเนื่อง ส่วนสุดท้ายคือ การสรุป ซึ่งอาจกล่าวถึงหรือไม่ก็ได้

คำเชื่อมที่พบมากในการเล่าเรื่องคือ คำเชื่อมแสดงลำดับเวลาและเหตุการณ์ เช่นคำว่า *และ แล้ว แล้ว...ก็* ฯลฯ ใช้เพื่อเชื่อมเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันตามลำดับเวลา สัมพันสารประเภทนี้มีกลวิธีการเล่าส่วนใหญ่เป็นแบบให้ภาพ โดยจะเริ่มเกริ่นนำจากจุดที่ไม่รู้ที่มาที่ไปก่อน แล้วจึงป้อนข้อมูล เรื่องราวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ง่ายต่อการติดตามทำความเข้าใจ สรุปว่าการจัดเรียงโครงสร้างของสัมพันธสารสอดคล้องกับการใช้คำเชื่อมความอย่างยิ่ง

Seetala Kanoksin (1989) ศึกษาโครงสร้างในสัมพันธสารความคิดเห็น โดยยึดตามแนวของ Pike & Longacre จนได้ข้อสรุปว่าสัมพันธสารประเภทนี้มักมีส่วนประกอบทางโครงสร้างแบ่งออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ

เค้าโครงเรื่อง = +/- ส่วนเกริ่นนำ + ตัวเรื่อง +/- ส่วนสรุป
(Plot = +/- Introduction + Body +/- Conclusion)

ลักษณะทางไวยากรณ์จะเป็นไปอย่างสอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างของเค้าโครงเรื่อง ซึ่งจะประกอบไปด้วยการเกริ่นนำเรื่อง ตัวเรื่อง และส่วนสรุป โดยปกติการเกริ่นนำเรื่องจะปรากฏในย่อหน้าแรกของสัมพันธสาร อย่างน้อยที่สุด 1 ย่อหน้า และต้องแยกออกจากตัวเรื่องที่มีใจความพูดถึงหัวเรื่องนั้นๆ นอกจากนี้ตัวเรื่องยังอาจมีการกล่าวถึงได้ทั้งประเด็นหลักและประเด็นรอง

คำเชื่อมความสำคัญ (ตัวบ่งชี้) ที่ปรากฏมากในสัมพันธสารความคิดเห็น เช่นคำว่า *ประการแรก ประการที่สอง* หรืออาจใช้กลวิธีการทำให้เป็นแก่นความ (topicalization) ที่มีการนำกรรมมาวางไว้ข้างหน้าในฐานะที่เป็นแก่น/หัวข้อเรื่องของประโยคนั้นๆ ก็ได้

Payung Puttapong (1990) ศึกษาลักษณะทางโครงสร้างสัมพันธสารประเภทวิธีทำในภาษาไทย โดยยึดตามทฤษฎีของ Longacre (1983) เป็นหลัก ผลการศึกษาข้อมูลจากบทความในวารสารต่างๆ จำนวน 17 บทความ พบว่าสัมพันธสารประเภทวิธีทำนั้นมีลักษณะของโครงเรื่องประกอบด้วย 3 ส่วน ดังสูตร

สัมพันธสารประเภทวิธีทำ (Procedural Discourse) = +/- บทนำ (Exposition)
+ เนื้อเรื่อง (Body)
+/- บทสรุป (Conclusion)

ส่วนใหญ่บทนำจะเป็นคำอธิบายชักชวนเพื่อให้ติดตามเนื้อเรื่องหรือการกระทำต่อไป จากนั้นจึงเข้าสู่เนื้อเรื่องซึ่งเป็นขั้นตอน (steps) หรือกรรมวิธีการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยให้รายละเอียดเพิ่มเติมเข้าไปตามลำดับ สุดท้ายคือ บทสรุป ที่มักเป็นการแสดงความคิดเห็น (comment) ของผู้เขียนเอง ในส่วนของไวยากรณ์โครงเรื่องพบว่าประกอบด้วยชื่อเรื่อง บทนำ เนื้อเรื่อง การปิดเรื่องและบทสรุป การปิดเรื่องเป็นการบ่งบอกว่าเนื้อเรื่องหรือกรรมวิธีการทำได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ชื่อเรื่อง

และการปิดเรื่องเป็นส่วนประกอบของลักษณะไวยากรณ์โครงเรื่องเท่านั้น ส่วนวัจนะสัมพันธ์เป็นลักษณะไวยากรณ์และคำศัพท์ที่ใช้เชื่อมโยงกับหัวข้อต่างๆ ของโครงเรื่องให้มีความเป็นเอกภาพ

Evelyn Hatch (1992 : หน้า 166) อธิบายถึงโครงสร้างจำพวกนิทานพื้นบ้าน (Folktale) ซึ่งถือว่าเป็นสัมพันธสารที่จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับสัมพันธสารเน้นลำดับเวลา ว่าประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

(EVALUATION)

การเกริ่นนำ (Abstract)

↓

บทนำเรื่อง (Orientation)

↓

จุดมุ่งหมายหรือปัญหา (Goal or Problem)

↓

วิธีแก้ปัญหา (How to solving the problem)

↓

บทสรุป (Resolution)

↓

คติสอนใจ ข้อคิดหรือข้อแนะนำ (Coda)

โดยระหว่างเนื้อเรื่องอาจมีการประเมินหรือแสดงความคิดเห็น (Evaluation Comments) แทรกอยู่ด้วยก็ได้ นอกจากนี้ Hatch ยังศึกษาสัมพันธสารเน้นการอธิบายว่ามีส่วนประกอบ ดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

↓

การนำเรื่อง (Introduction)

↓

การให้คำจำกัดความ (Definition)

↓

การอธิบายหรือบรรยายลักษณะ (Explanatory)

(อาจแสดงโดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ)

↓

การสรุปเรื่อง (Conclusion)

(อาจแทรกข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น)

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537 : หน้า 45-46) ได้อธิบายเกี่ยวกับสัมพันธสาร (หรือที่ สมทรง บุรุษพัฒน์ เรียกว่า วจนะ) ประเภทเน้นกระบวนการไว้ในหนังสือ "วจนะวิเคราะห์ การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ" ว่าประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ที่แตกต่างจากสัมพันธสารประเภทอื่นๆ ดังนี้

การนำเรื่อง (Introduction)	ให้รายการเครื่องปรุงอาหาร
วิธีทำ (Procedures)	ประกอบไปด้วยขั้นตอน (steps) ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นขั้นตอนที่เรียงลำดับเวลาก่อนหลัง มีบางขั้นตอนที่ต้องกระทำพร้อมกัน และอาจจะมีการขยายความขั้นตอน (supportive material)
การจบเรื่อง (Conclusion)	เป็นการบอกว่าขั้นตอนต่างๆ ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว รวมถึงอาจให้คำแนะนำหรือข้อควรระวังเสริม (suggestion)

และจากการศึกษาพบว่าสัมพันธสารเน้นกระบวนการหรือวิธีทำ มีโครงสร้างดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

↓

การเกริ่นเรื่อง (Aperture)

↓

การนำเรื่อง (Introduction)

↓

กระบวนการ/วิธีทำ (Procedures)

(ระหว่างนี้อาจแทรกการเน้นย้ำโดยให้ผลลัพธ์)

↓

การจบเรื่อง (Conclusion)

(อาจบอกข้อควรระวังหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม)

ตัวอย่างโครงสร้างสัมพันธสารประเภทวิธีทำในภาษาไทย (สมทรง บุรุษพัฒน์ : 2537 หน้า 46-47)

ชื่อเรื่อง (Title) อร่อย... " ปลาจะละเม็ดเจ็ดเซียน " จากฝีมือดาราสาว สมรัชนี เกษร

การเกริ่นเรื่อง (Aperture) อาหารจานเด็ดอาทิตย์นี้ ลองมาชิมฝีมือทำอาหารของ สมรัชนี เกษร กันบ้าง ดูซิว่านอกจากจะฝีมือในการแสดงแล้ว ฝีมือทำอาหารของเธอจะเป็นอย่างไรบ้าง

การนำเรื่อง (Introduction) สำหรับเครื่องปรุงเธอบอกว่าใช้ปลาจะละเม็ด 1 ตัว , พริกหยวก , เห็ดหอมพอประมาณ , เกาลัด , แป้งมัน , แห้ว , เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ , น้ำมัน , น้ำมันหอย , ซีอิ๊วขาว , แม็กกี้ , ผงชูรส , เหล้านิดหน่วย , น้ำตาล และก๊พริกไทย

วิธีทำ (Procedures)

ขั้นตอนที่ 1 ส่วนวิธีการทำ ดาราสาวอธิบายว่าให้นำปลาจะละเม็ดมาล้างให้สะอาดพร้อมกับตัดหัวออกให้เรียบร้อย

ขั้นตอนที่ 2 เสร็จแล้วเอากระทะตั้งบนเตาใส่น้ำมันลงไป

ขั้นตอนที่ 3 นำปลาที่ล้างแล้วลงไปทอดให้เหลืองจนกรอบ

ขั้นตอนที่ 4 แล้วค่อยตักขึ้นมาใส่จาน

ขั้นตอนที่ 5 จากนั้นก็นำกระทะตั้งบนเตาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับใส่น้ำมันลงไป

ขั้นตอนที่ 6 แล้วนำพริกหยวก เห็ดหอม เกาลัด แห้ว เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ผัดรวมกัน

ขั้นตอนที่ 7 แล้วจึงปรุงด้วยซีอิ๊วขาว แม็กกี้ ผงชูรส เหล้า น้ำตาล

ขั้นตอนที่ 8 พอใส่เครื่องปรุงครบแล้วก็ผัดรวมกันอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 9 แล้วค่อยใส่น้ำมันหอยลงไป รวมทั้งละลายแป้งมันผสมลงไปด้วย เพื่อจะได้ดูน่าทานยิ่งขึ้น

การจบเรื่อง (Conclusion) เมื่อเสร็จกระบวนการแล้วก็ตักใส่จานรับประทานได้เลย สมรัชนี ยังบอกอีกว่า ถ้าจะให้อาหารจานนี้น่ารับประทานมากขึ้น ควรตกแต่งด้วยสับปะรด โดยหั่นเป็นแว่นบางๆ วางไว้บนขอบจาน จะทำให้สวยและน่ารับประทานยิ่งขึ้น

(หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 8 พฤศจิกายน 2535 หน้า 21)

จากตัวอย่างข้างต้น ส่วนของชื่อเรื่องและการเกริ่นเรื่องเป็นลักษณะของโครงสร้างผิว และไม่ได้เป็นส่วนประกอบของเค้าโครงเรื่องแต่อย่างใด ส่วนวิธีทำในขั้นตอนที่ 1 5 และ 9 พบว่ามีการกระทำ 2 อย่างที่ต้องทำในเวลาเดียวกัน และในขั้นตอนที่ 9 ยังพบการให้ข้อมูลเสริมความด้วย คือ *เพื่อจะได้ดูน่าทานยิ่งขึ้น*

กล่าวโดยสรุปคือ สัมพันธสารแต่ละประเภทต่างมีองค์ประกอบทางโครงสร้างเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป ส่วนประกอบที่ปรากฏในโครงสร้างนั้นจะแสดงให้เห็นถึงรูปภาษาหรือลักษณะไวยากรณ์ที่ใช้ได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันกลไกการเชื่อมโยงความในส่วนต่างๆ ของสัมพันธสารที่มีใจความเป็นเอกภาพก็ช่วยทำให้เราทราบว่า เมื่อเราอ่านเรื่องราวอยู่นั้นเป็นส่วนของการนำเรื่องหรือเป็นส่วนใด จากนั้นจึงสามารถคาดเดาล่วงหน้าได้ว่าต่อไปจะเป็นการกล่าวถึงในส่วนใด เนื่องจากเราทราบสูตรพื้นฐานของสัมพันธสารว่าประกอบด้วยส่วนใดบ้างนั่นเอง ดังนั้นเมื่อทราบโครงสร้างหลักแล้ว เราก็จะเห็นว่าการเลือกลักษณะการเชื่อมโยงความที่เหมาะสมเสริมกัน มีส่วนสำคัญในการช่วยให้สัมพันธสารมีความน่าสนใจ มีรูปภาษาที่สละสลวยสอดคล้องกัน และจากการพิจารณาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดตามโครงสร้างสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่าของ Longacre (1983) เป็นหลัก เนื่องจากผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสัมพันธสารประเภทขบขันและสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่าน่าจะมีองค์ประกอบ 2 ส่วนสำคัญที่คล้ายคลึงกันคือ ส่วนการเกริ่นนำเรื่องและส่วนแก่นเรื่อง แต่อาจมีส่วนสรุปที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม เราพอจะมองภาพรวมได้ว่าโดยหลักแล้วสัมพันธสารประเภทต่างๆ มักจะมีโครงสร้างอันประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วนดังนี้

1. การนำเรื่อง/เกริ่นนำ
2. ปัญหา/จุดมุ่งหมาย
3. การดำเนินเรื่อง
4. การสรุปเรื่อง

1.4 การเชื่อมโยงความ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการเชื่อมโยงข้อความในภาษาระดับข้อความในภาษาต่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางและนำมาอ้างถึงโดยทั่วไป ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีของ Halliday & Hasan (1976) Beaugrande & Dressler (1981) และ Paul Werth (1984) ดังต่อไปนี้

Halliday & Hasan (1976 : หน้า 4) ได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงความในข้อความภาษาอังกฤษในหนังสือ “Cohesion in English” ว่า ภาษาระดับสัมพันธสารหรือข้อความ (Discourse)

ประกอบด้วยประโยคที่เรียงต่อเนื่องกันตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันทางความหมาย โดยมีกลไกภาษาที่เรียกว่า การเชื่อมโยงความ (Cohesion) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคเหล่านั้น การเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นเมื่อการตีความ (Interpretation) รูปภาษาหนึ่งต้องอาศัยรูปภาษาอื่นหรือปริบทภาษา โดยที่รูปภาษาหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวอ้างถึงหรือสัมพันธ์กับรูปภาษาอื่น โดยมีลักษณะการเชื่อมโยงข้อความ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ทางรูปแบบ (Relatedness of form) เป็นการแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการแสดงความสัมพันธ์ทางโครงสร้างทางภาษา โดยพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อความตามปริบทภาษา (Linguistic context) เช่น การแทนที่ (Substitution) และการละ (Ellipsis)

2. ความสัมพันธ์ทางการอ้างถึง (Relatedness of reference) เป็นการแสดงการเชื่อมโยงทางความหมายโดยการใช้รูปภาษาแทนสิ่งที่กล่าวนำมาก่อน หรือกำลังจะกล่าวถึงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งตีความจากปริบทได้ว่าหมายถึงสิ่งเดียวกัน โดยสิ่งนั้นอาจเป็นบุคคล สิ่งของ สถานที่ การกระทำ หรือสถานการณ์ก็ได้ อย่างเช่น การใช้คำสรรพนาม การใช้คำชี้เฉพาะ คำที่แสดงความเป็นเจ้าของ และการซ้ำคำ เป็นต้น

3. การเชื่อมทางความหมาย (Semantic connection) เป็นการแสดงการเชื่อมโยงข้อความด้วยการใช้คำเชื่อม (Conjunction) เชื่อมระหว่างข้อความเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมาย

นอกจากนี้ Halliday & Hasan ยังกล่าวถึงสัมพันธสารแบบเขียนว่าจะมีลักษณะเด่นคือการเชื่อมโยงความส่วนต่างๆ เข้าด้วยกันด้วยกลไกการเชื่อมโยงความ โดยแบ่งการเชื่อมโยงความในภาษาอังกฤษออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่คือ (อ้างจาก นิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ : 2534)

1. การเชื่อมโยงทางไวยากรณ์ (Grammatical Cohesion) เป็นการแสดงการเชื่อมโยงตามโครงสร้างใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1 การอ้างถึง (Reference) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำหรือวลีกับรูปภาษาที่ใช้อ้างถึง โดยรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงสามารถตีความจากปริบทได้ว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันกับรูปภาษาที่ถูกอ้างถึง หรือต้องมีอรรถลักษณ์ (Semantic features) เหมือนหรือคล้ายคลึงกับคำเดิมนั่นเอง การอ้างถึงแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1.1.1 การอ้างถึงบุคคล (Personal reference) เป็นการใช้คำสรรพนามแทนที่เพื่ออ้างถึงบุคคลหรือสิ่งของ เช่นคำว่า *he she his her him it* เป็นต้น ยกตัวอย่าง

Jerry took his hat off.

He hung it on a peg. (*he* และ *it* อ้างถึง Jerry และ his hat)

1.1.2 การอ้างถึงบอกความชี้เฉพาะ (Demonstrative reference) เป็นการอ้างเพื่อบอกหรือชี้เฉพาะตำแหน่งของสิ่งนั้นๆ เพื่อแสดงการเชื่อมโยงความ เช่นคำว่า *this that these those there now then* เป็นต้น ยกตัวอย่าง

What time did he go to the hospital ?

He went <u>there</u> at one o'clock . (*there* อ้างถึง hospital)

1.1.3 การอ้างถึงโดยการเปรียบเทียบ (Comparative reference) เป็นการชี้ให้เห็นความเหมือนหรือความต่าง และอาจเทียบโดยการแสดงจำนวน เช่นคำว่า *same similar other otherwise more fewer often every* เป็นต้น ยกตัวอย่าง

He comes every week.

I never knew why he comes <u>so often</u>. (*so often* อ้างถึง every week)

1.2 การแทนที่ (Substitution) เป็นการเชื่อมโยงความโดยใช้รูปภาษาที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เหมือนกับรูปภาษาเดิมซึ่งรูปภาษาเดิมนั้นอาจเป็นหน่วยนาม หน่วยกริยาหรือหน่วยประโยคก็ได้ หรือเป็นการใช้รูปแทนที่สัมพันธ์กับไวยากรณ์ระดับคำ (Lexicogrammatical level) นั่นเอง การแทนที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1.2.1 การแทนที่หน่วยเดิมที่เป็นนามวลี (Nominal substitution) ยกตัวอย่าง

My axe is too blunt.

It must get a sharper <u>one</u>. (*one* แทนที่นามวลีคือ axe)

1.2.2 การแทนที่หน่วยเดิมที่เป็นกริยาวลี (Verbal substitution) ยกตัวอย่าง

The children work very hard in the garden .

They must <u>do</u>. (*do* แทนที่กริยาวลีคือ work very hard in the garden)

1.2.3 การแทนที่หน่วยเดิมที่เป็นประโยค (Clausal substitution) ยกตัวอย่าง

Has everyone gone home ?

I hope <u>not</u>. (*not* แทนที่ประโยคคือ I hope everyone has not gone home.)

1.3 การละ (Ellipsis) เป็นการไม่ปรากฏรูปภาษาใดๆ มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการแทนที่ทุกประการ ต่างเพียงการไม่ปรากฏรูปเท่านั้น โดยจะใช้เครื่องหมาย $\varnothing$ แทนการละ การละแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1.3.1 การละหน่วยเดิมที่เป็นนามวลี (Nominal ellipsis) ยกตัวอย่าง

The flat has a sitting - room , a dinning - room and one bedroom.

Each ∅ has a window overlooking the park. (เป็นการละรูปนามวลีคือ sitting - room , a dinning - room and one bedroom)

1.3.2 การละหน่วยเดิมที่เป็นกริยาวลี (Verbal ellipsis) ยกตัวอย่าง

Were you typing ?

No , I wasn't ∅. (เป็นการละรูปกริยาวลีคือ typing)

1.3.3 การละหน่วยเดิมที่เป็นประโยค (Clausal ellipsis) ยกตัวอย่าง

How did they break in ?

I'll show you how ∅. (เป็นการละรูปประโยคคือ I'll show you how they broke in.)

2. การเชื่อมโยงทางไวยากรณ์คำศัพท์ (Lexicogrammatical Cohesion) เป็นการแสดงการเชื่อมโยงความทางความหมายใน 2 ลักษณะได้แก่

2.1 การใช้คำเชื่อม (Conjunction) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างประโยคหรือข้อความที่ปรากฏต่อเนื่องกัน โดยใช้คำเชื่อมประเภทต่างๆ เพื่อแสดงว่าประโยคต่างๆ นั้นสัมพันธ์กันในลักษณะใดบ้าง การใช้คำเชื่อมแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

2.1.1 การเชื่อมแสดงความคล้อยตามกัน (Additive Conjunction)

2.1.2 การเชื่อมแสดงความขัดแย้งกัน (Adversative Conjunction)

2.1.3 การเชื่อมแสดงความเป็นเหตุเป็นผล (Causal Conjunction)

2.1.4 การเชื่อมแสดงลำดับเวลา (Temporal Conjunction) ยกตัวอย่างประโยค

1. For the whole day he climbed up the steep mountainside ,

2. almost without stopping...

ข้อความที่ตามมาอาจขึ้นต้นแสดงการเชื่อมได้ดังนี้

(1) <u>And</u> in all this time he met on one. (*and* แสดงความคล้ายตามกัน)

(2) <u>Yet</u> he was hardly aware of being tired. (*yet* แสดงความขัดแย้งกัน)

(3) <u>So</u> by night time the valley was far below him. (*so* แสดงความเป็นเหตุผล)

(4) <u>Then</u> , as dusk fell , he sat down to rest. (*then* แสดงลำดับเวลา)

2.2 การเชื่อมโยงทางคำศัพท์ (Lexical cohesion) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.2.1 การกล่าวซ้ำ (Reiteration) เป็นการเชื่อมโยงความด้วยการซ้ำคำเดิม (Repetition) การใช้คำพ้องความหมาย (Synonym) การใช้คำจำกลุ่ม (Superordinate) หรือการใช้คำที่มีความหมายทั่วไป (General word) เป็นต้น ยกตัวอย่างประโยค

There's a boy climbing that tree.

(1) The boy's going to fall if he doesn't take care.

(2) The lad's going to fall if he doesn't take care.

(3) The child's going to fall if he doesn't take care.

(4) The idiot's going to fall if he doesn't take care.

(คำว่า *boy lad child* และ *idiot* แทนการกล่าวซ้ำคำเดิม การใช้คำพ้องความหมาย การใช้คำจำกลุ่มและการใช้คำที่มีความหมายทั่วไป เพื่ออ้างถึง a boy ตามลำดับ)

2.2.2 การใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) คือการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายสัมพันธ์กัน โดยอาจเป็นคำที่มีความหมายสอดคล้องกันหรือตรงข้ามกันก็ได้ ยกตัวอย่างประโยค

(1) Why does this little boy wriggle all the time?

(2) Girls don't wriggle.

(*boy* และ *Girls* เป็นการใช้คำเข้าชุดกันแบบมีความหมายตรงข้ามกัน)

Beaugrande & Dressler (1981) กล่าวถึงการเชื่อมความในหนังสือ "Introduction to Text Linguistics" ว่า สิ่งสำคัญของภาษาระดับสัมพันธสารหรือข้อความต้องมีความต่อเนื่องทางวากยสัมพันธ์ที่เรียกว่า การเชื่อมโยงความ (Cohesion) โดยมีกลไกทางภาษาบางประการแสดงความต่อเนื่องหรือความสัมพันธ์ระหว่างประโยคดังกล่าว ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การเกิดซ้ำ (Recurrence) เป็นการใช้คำเดิมซ้ำในประโยคที่ต่อเนื่องกัน ตัวอย่างเช่น

There's water through many homes. I would like to say almost all of them have water in them. It's just completely under water.

2. การซ้ำบางส่วน (Partial) เป็นการใช้คำที่มีบางส่วนซ้ำกัน แต่เป็นคำคนละประเภทกัน ตัวอย่างเช่น *...to assume among the powers of the earth the separate and equal station...the causes which impel them to the separation.*

3. การซ้ำรูปแบบ (Parallelism) เป็นการใช้ลักษณะโครงสร้างในส่วนต่างๆ ของประโยคที่มีลักษณะคล้ายกัน ตัวอย่างเช่น

He has plundered our seas , ravaged our coasts , burnt our towns.

4. การซ้ำความหมาย (Paraphrase) เป็นการใช้หน่วยภาษาที่มีความหมายพ้องกัน ได้แก่การกล่าวซ้ำเนื้อความเดิมโดยใช้คำหรือข้อความที่แตกต่างไป ตัวอย่างเช่น

I had never seen a murderer...the decent symbol which indemnifies the taker of a life. (*The taker of a life* มีความหมายพ้องกับ a murderer)

5. การใช้รูปแทน (Pro-form) ได้แก่การกล่าวถึงส่วนของประโยคที่ปรากฏในปริบทภาษาด้วยรูปแทน อาทิ การใช้คำสรรพนาม ยกตัวอย่าง

I don't know if he's serious, but my roommate wants to walk tightrope over Niagara Falls. (*he* เป็นสรรพนาม หมายถึง my roommate)

6. การละ (Ellipsis) ได้แก่การใช้รูปแทนที่ไม่ปรากฏรูป โดยรูปที่ละนั้นปรากฏให้เห็นแล้วในปริบทภาษาเดิม ตัวอย่างเช่น

The daughter is said to be well-dressed and beautiful , the son ∅ an awkward body , reared up and spoiled at... (∅ หมายถึง is said to be.)

7. การเชื่อม (Junction) ได้แก่การใช้คำเชื่อมประเภทต่างๆ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคที่เรียงต่อเนื่องกัน เช่น การเชื่อมแสดงความคล้อยตามกันหรือการเชื่อมความแสดงเวลาเป็นต้น ตัวอย่างเช่น

The president emotionally declared that he was "glad to be home" Then he told the... (*Then* เป็นคำเชื่อมแสดงเวลา)

นอกจากนี้ Beaugrande & Dressler ยังได้กล่าวถึงการใช้คำเชื่อมในการเชื่อมความว่า "การใช้คำเชื่อม" (Junction) ได้แก่ การใช้คำเชื่อมเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในประโยคที่เรียงต่อเนื่องกัน แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การเชื่อมแบบคล้อยตามกัน (Conjunction) ใช้เชื่อมเหตุการณ์ที่มีสถานะทัดเทียมกัน ได้แก่คำว่า *and , moreover , also , in addition , besides , furthermore* เป็นต้น

2. การเชื่อมแบบให้เลือก (Disjunction) ใช้เชื่อมเหตุการณ์ที่มีสถานะแบบต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่คำว่า *or*

3. การเชื่อมแบบขัดแย้ง (Contrajunction) ใช้เชื่อมเหตุการณ์ที่มีสถานะทัดเทียมกัน แต่ไม่สอดคล้องไปในทำนองเดียวกัน คำเชื่อมประเภทนี้ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ความขัดแย้งของเหตุการณ์ที่ไม่เป็นเช่นที่กล่าวไปแล้ว

4. การเชื่อมอนุพากย์ (Subordination) ใช้เชื่อมอนุพากย์เพื่อแสดงความเกี่ยวพันว่าสถานการณ์หนึ่งขึ้นอยู่กับอีกสถานการณ์หนึ่งให้ปรากฏอย่างชัดเจน คำเชื่อมประเภทนี้ได้แก่คำว่า

PN
๔๗๕
ส๗๗๕ ส
๒๕๕๐
21 พ.ย. 2550
๑.๐๗๖๗๑๘ ๔ สำนักหอสมุด

because , as , therefore , so , while , thus , since , when เป็นต้น อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุผล เวลาหรือเงื่อนไข

Paul Werth (1984) กล่าวว่าเอกภาพทางความหมายเกิดจากกลไกทางภาษาต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงด้วยรูป (formal connectivity หรือ cohesion) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างประโยคในสัมพันธสารด้วยรูปภาษา เช่น สรรพนาม นามวลีซ้ำรูป การละ เป็นต้น

2. การใช้คำร่วมกลุ่ม (lexical connectivity หรือ collocation) เป็นการเชื่อมโยงโดยความหมายระหว่างคำศัพท์ต่างๆ

3. การใช้หน่วยเชื่อมโยง (logical connectivity หรือ connectors) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างประโยคที่ติดกันในสัมพันธสารหรือระหว่างส่วนต่างๆ ของสัมพันธสารด้วยคำเชื่อม

และ Werth ยังให้คำจำกัดความของคำเชื่อมความในหนังสือ "Focus,Coherence and Emphasis" ไว้ว่า เป็นหน่วยภาษาที่ให้ความหมายบอกการเชื่อมโยงองค์ประกอบในอนุพากย์หรือในประโยคหรือแม้แต่ในสัมพันธสาร เพื่อทำให้เกิดเอกภาพขึ้นในสัมพันธสาร โดย Werth ได้แบ่งหน่วยเชื่อมโยงโดยใช้เกณฑ์หน้าที่ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. หน่วยเชื่อมโยงระดับผิว (S – connectors) เป็นหน่วยเชื่อมโยงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยค เช่น *however , therefore , moreover , for example*

2. คำสันธาน (Conjunction) ส่วนใหญ่ใช้เชื่อมภายในประโยค แยกเป็น 2 ลักษณะคือ เชื่อมอนุพากย์ในประโยคความรวม เช่น *but , and , or* และเชื่อมอนุพากย์ในประโยคความซ้อน เช่น *after , because , although*

3. ส่วนขยายแยกบ่งเจตคติ (Attitudinal disjuncts) ใช้เชื่อมเพื่อแสดงทัศนคติของผู้พูด เช่น *of course , in fact , actually , unfortunately*

4. หน่วยเชื่อมโยงระดับลึก (D – connectors) ใช้เชื่อมในระดับโครงสร้างข้อความ เช่น *firstly , in conclusion , the latter , above , on the other hand*

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการเชื่อมโยงความในระดับสัมพันธสารในภาษาไทย

การศึกษาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความสามารถแยกวิเคราะห์ได้ 2 แนว คือ การวิเคราะห์ในระดับประโยคและการวิเคราะห์ในระดับสัมพันธสาร กล่าวคือในการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความมีทฤษฎีในการวิเคราะห์ที่ต่างกัน 2 แนวคิด ได้แก่ แนวไวยากรณ์ประโยค (Sentence grammar) และแนวไวยากรณ์สัมพันธสาร (Discourse grammar) นักวิเคราะห์แนวไวยากรณ์ประโยคจะวิเคราะห์การเชื่อมโยงความ ในแง่ที่เป็นกลไกในการแสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่าง

ประโยคนำและประโยคตาม ขณะที่นักวิเคราะห์ในแนวไวยากรณ์สัมพันธสารจะวิเคราะห์การเชื่อมโยงความ ในแง่ที่เป็นกลไกการแสดงเอกภาพทางความหมายระหว่างประโยคทั้งหมดในสัมพันธสาร และสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะแนวไวยากรณ์สัมพันธสารเท่านั้น

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความระดับสัมพันธสาร ที่พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ได้แก่ งานของ Robert B.Jones & Anthony V.Diller (1976) ประภาพร มณีโรจน์ (2529) ยาใจ ชูวิชา (1986) สมทรง บุรุษพัฒน์ (2529) เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2529 - 2531) นันทวัน ม่วงปิ่น (1989) และนิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ (2534) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Robert B.Jones & Anthony V.Diller (1976) ศึกษาภาษาไทยระดับข้อความ โดยแบ่งการเชื่อม (Linkages) ออกเป็น 2 รูปแบบกว้างๆ คือ

1. การเชื่อมที่แสดงอย่างชัดเจน ได้แก่ การเชื่อมที่มีรูปภาษาปรากฏเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของประโยคที่เรียงต่อเนื่องกันซึ่งมีลักษณะที่ปรากฏดังนี้

1.1 การแทน อาจโดยการใช้คำลักษณนามแทน ยกตัวอย่าง

พระราชาเสด็จออกมาพร้อมพระมเหสี พระองค์ทรงชุดดำ

(ลักษณนาม *พระองค์* แทน พระราชา)

1.2 การอ้างถึง อาจโดยการใช้บุรุษสรรพนามอ้างถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ยกตัวอย่าง

สมศรีเป็นครูบ้านนอก เด็กทุกคนรักเธอ

(สรรพนาม *เธอ* อ้างถึง *สมศรี*)

1.3 การกล่าวซ้ำ อาจโดยการซ้ำรูปภาษาเดิม ยกตัวอย่าง

บ้านหลังนี้มีผีดุ เล็กกลัวผีที่สุด น้อยว่าเป็นผีผู้หญิง

2. การเชื่อมที่แสดงโดยนัย เป็นการเชื่อมที่ไม่ปรากฏรูปภาษาชัดเจน ซึ่งอาจต้องตีความความหมายจากปริบทภาษาหรือสถานการณ์ การเชื่อมที่แสดงโดยนัยที่ปรากฏได้แก่ การละ ดังนี้

2.1 การละรูปนามวลี เช่น การละคำนามที่เป็นชื่อเล่นหรือคำเรียกญาติ ยกตัวอย่าง

ป้าจะแบ่งขนมให้ ถ้าหนูแย่งกัน ∅จะตีให้

(∅ละนามวลีคือ *ป้า*)

2.2 การละคำเชื่อม ยกตัวอย่าง

เขาบอกว่า ∅เขาไปอยู่ที่นั่นจะต้องซื้อเรือไว้

(∅ละคำเชื่อม *เมื่อ/หาก*)

ประภาพร มณีโรจน์ (2528) ศึกษาเรื่อง "การใช้รูปแทนคำนามเพื่อบอกความต่อเนื่องในข้อเขียนภาษาไทย" โดยวิเคราะห์รูปแทนคำนามใน 4 ประเภทได้แก่

1. รูปแทนประเภทอรูป เป็นการละคำซึ่งหมายถึงการละรูปนามวลี

2. รูปแทนประเภทซ้ำรูป เป็นรูปแทนที่ใช้อ้างถึงนามวลีเดิม โดยใช้รูปเดิมซ้ำกับนามวลีที่ปรากฏนำมาก่อน

3. รูปแทนประเภทบ่งชี้ เป็นรูปแทนที่ใช้แทนนามวลีเดิม โดยมีคำบอกความเฉพาะบ่งชี้ปรากฏอยู่ด้วย เช่น *นี่ นี้ นั่น นั้น*

4. รูปแทนประเภทคำสรรพนาม เป็นรูปแทนใช้แทนนามวลีเดิมด้วยคำสรรพนามประเภทบุรุษสรรพนามหรือนิยมสรรพนาม (สรรพนามใช้แทนนามโดยใช้คำ *นี่ นี้ นั่น นั้น*)

ยาใจ ซูวิชา (1986) ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความที่ปรากฏในเรื่องเล่าในภาษาไทยกลาง 2 ประเภทคือ นิทานและเรื่องราวของผู้เล่าเอง (First - Person Narratives) ในวิทยานิพนธ์ชื่อ "Cohesion in Thai" จากการศึกษาพบว่ามีกลไกภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความดังนี้

1. การเชื่อมโยงตัวละคร เป็นการอ้างถึงตัวละครในเรื่องหลังจากที่ได้กล่าวถึงตัวละครตัวนั้นไปแล้ว โดยใช้กลไกภาษาแสดงการเชื่อมโยงความประเภทต่างๆ ได้แก่

1.1 การอ้างถึงสิ่งเดียวกัน เป็นการใช้คำหรือกลุ่มคำอ้างถึงตัวละคร ได้แก่ คำเรียกญาติ คำนามทั่วไป เช่น *ผู้ชาย ผู้หญิง* เป็นต้น คำแสดงสถานภาพทางสังคม (Social Status Words) เช่น *ชาวประมง เสนาบดี* เป็นต้น คำสรรพนามและชื่อเฉพาะ

1.2 การละ (Deletion) เป็นการอ้างถึงตัวละครที่กล่าวถึงไปแล้ว โดยไม่ปรากฏรูปภาษา

1.3 การใช้คำที่สัมพันธ์กัน เป็นการเชื่อมโยงความทางคำศัพท์ ได้แก่ การใช้คำตรงข้าม เช่น *ผัว – เมีย* การใช้คำพ้องความหมาย เช่น *เมีย – ภรรยา* และการใช้คำจากลุ่ม เช่น *ผู้ชาย – เด็กหนุ่ม – ลูกชาย* เป็นต้น

2. การเชื่อมโยงภายในย่อหน้า (Internal Linking) มีกลไกทางภาษาแสดงการเชื่อมโยงความดังนี้

2.1 คำบ่งชี้ ได้แก่ การใช้คำบ่งชี้ *นี้ นั้น นั่น* อ้างถึงนามวลีที่ได้กล่าวถึงแล้วในปริบทข้อความ

2.2 การแทน เป็นการใช้นามวลี เช่น *อย่างนั้น เช่นนี้ งั้น* เป็นต้น เพื่อแทนข้อความที่ได้กล่าวถึงแล้ว

2.3 การเชื่อม (Connection) เป็นการใช้คำเชื่อมความเชื่อมประโยคต่างๆ ในย่อหน้าเข้าด้วยกัน โดยคำเชื่อมนั้นจะแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายในลักษณะต่างๆ เช่น เชื่อมเพื่อแสดงเวลา เชื่อมเพื่อแสดงเงื่อนไข เป็นต้น

3. การเชื่อมโยงระหว่างย่อหน้า (Paragraph Linking) มีกลไกการเชื่อมโยง 2 ลักษณะด้วยกันคือ

3.1 การใช้คำแสดงขอบเขตของย่อหน้า (Boundary Marker) เช่นคำว่า *ฝ่าย ส่วน* เป็นต้น

3.2 การซ้ำโครงสร้างทางไวยากรณ์ (Grammatical Construction) เป็นการเชื่อมโยงโดยส่วนต้นหรือส่วนท้ายของย่อหน้าที่จะจบ ซึ่งจะมีโครงสร้างทางไวยากรณ์ซ้ำกันกับส่วนต้นของย่อหน้าถัดไป ตัวอย่าง

(ย่อหน้าที่ 1) เด็กนั้นก็ขอ<u>ไปเที่ยว</u>ในบ้าน ในคุ้มวังหลวง...

(ย่อหน้าที่ 2) มันก็เลย<u>ไปเที่ยว</u>

มีการซ้ำโครงสร้างไวยากรณ์ในส่วนต้นของย่อหน้า 1 กับย่อหน้า 2 คือ กริยาวลี *ไปเที่ยว*

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2529) กล่าวถึงการศึกษาภาษาในระดับสัมพันธสาร ในบทความ "บทนำสู่การศึกษาภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค" ตามแนวคิดของ Longacre (1983) โดยเสนอว่าภาษาไทยมีการอ้างถึงบุคคลหรือสิ่งของ โดยการใช้สรรพนามที่ไม่ปรากฏรูป (Zero pronoun) และการใช้วิเศษณานุประโยค (Adverbial clause) เป็นกลไกภาษาที่ทำให้ข้อความในสัมพันธสารมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้สรรพนามที่ไม่ปรากฏรูป เป็นการละรูปนามวลีที่ได้กล่าวนำมาแล้ว ยกตัวอย่าง

(1) เย็นวันหนึ่ง ตาบุญออกตามล่าสัตว์ตั้งแต่เช้า

(2) ∅1 ก็ยังล่าสัตว์ไม่ได้สักตัว

(3) ขณะที่∅1 กำลังเหนื่อยและโมโห ∅1พลันเหลือบไปเห็นกระต่ายน้อยตัวหนึ่ง

(4) ∅1 จึงรีบยกปืนขึ้นเล็ง ∅2 "โป้ง"

จากตัวอย่าง ∅1 แสดงการละรูปนามวลีในข้อ (2) (3) และ (4) คือ ตาบุญ โดยอ้างอิงจากประโยค (1) ส่วน ∅2 แสดงการละรูปนามวลีในข้อ (4) ตรงส่วนท้ายประโยคคือ กระต่ายน้อย ซึ่งอ้างอิงมาจากประโยค (3)

2. การใช้วิเศษณานุประโยค เป็นกลไกทางภาษาที่ทำให้ข้อความมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือใช้วิเศษณ์ที่มีหน้าที่เช่นเดียวกับคำเชื่อม เชื่อมโยงข้อความในแต่ละย่อหน้าให้สัมพันธ์กันนั่นเอง ยกตัวอย่าง

(1) พอท้องฟ้าเริ่มจะสว่าง ไก่ก็ทำท่าจะขันตามนิสัยเดิมของมัน

(2) แต่แล้ว<u>ทันใดนั้นมันก็คิดว่า</u> "เดี๋ยวก่อน เดี๋ยวก่อน เมื่อเช้าวันนี้เราก็ได้กินข้าวเปลือกมากขึ้นกว่าเดิม เช้าวันนี้เราอย่าขันอีกเลยดีกว่า จะได้กินข้าวเปลือกมากขึ้นกว่าเดิม

เช้าวันนี้เราอย่าขันอีกเลยดีกว่า จะได้มีข้าวเปลือกกินมากๆ อีก"

(3) <u>เมื่อคิดได้ดังนั้น</u> ไก่โต้งจึงไม่ยอมขันตามปกติ

จากตัวอย่าง *เมื่อคิดได้ดังนั้น* ใน (3) เป็นวิเศษณานุประโยค กล่าวซ้ำเหตุการณ์ใน (2) คือ *ทันใดนั้นมันก็คิดว่า*

เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2529) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของข้อความที่เรียกว่าการเชื่อมโยงข้อความ (cohesion) ในภาษาระดับข้อความ (เพียรศิริ เรียกภาษาระดับข้อความว่า ข้อความต่อเนื่อง) ในบทความชื่อ "ลักษณะเฉพาะของโครงสร้างความเรียงในภาษาไทย : ความถ้อยทีถ้อยเข้าใจกันของผู้เขียนและผู้อ่าน" ว่า หมายถึงการแสดงความสัมพันธ์ของข้อความด้วยรูปภาษาซึ่งจำแนกออกเป็นกลไกย่อยได้ 3 ชนิดดังนี้

1. การอ้างถึง (Reference) คือการใช้รูปแทนต่างๆ เช่น คำสรรพนาม คำไวพจน์ (คำพ้องความหมาย) หรือการละไว้ในฐานที่เข้าใจ ยกตัวอย่างประโยคที่มีการละนามวลี

ในบทนี้ ∅ จะบรรยายให้ทราบถึงวิธีตัดอุปทาน (∅ อ้างถึง ผู้เขียน)

2. การเชื่อมต่อ (Conjunction) คือการใช้คำกลุ่มหนึ่งในภาษาเพื่อเชื่อมความแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน คำกลุ่มนี้มักเป็นคำสันธานและคำวิเศษณ์บางประเภท ยกตัวอย่าง

<u>เพราะเหตุนี้</u>เขาจึงไม่ได้เป็นทหาร (คำว่า *เพราะเหตุนี้* เป็นวิเศษณ์แจงเหตุ)

3. อรรถสัมพันธ์ (Coherence) คือความสัมพันธ์ทางด้านความหมายของข้อความที่กล่าวถึงสาระเรื่องเดียวกัน กลไกทางภาษาที่ใช้แสดงความสัมพันธ์กัน เช่น ในข้อความที่กล่าวถึงสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่เรียกว่า จระเข้ อาจปรากฏคำศัพท์ต่างๆ เช่น จระเข้ ตา หาง ขา หนัง ปาก ฟัน ว่ายน้ำ เป็นต้น

นอกจากนี้ เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ ยังกล่าวด้วยว่าความเรียงภาษาไทยอาจละรูปนามวลีหรือรูปคำเชื่อมที่ได้กล่าวถึงแล้วในปริบทภาษา หรืออาจสามารถตีความได้จากปริบทสถานการณ์ ซึ่งทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังสามารถทำความเข้าใจสารที่ผู้เขียนหรือผู้พูดสื่อออกมาได้โดยอิสระ ภายใต้ขอบเขตความเป็นไปได้ของภาษาดังต่อไปนี้

1. การละรูปนามวลี (Zero Nominal Anaphora) ได้แก่ การละรูปคำนามทั่วไป คำนามที่มีความหมายกว้างไม่เจาะจง (Generic noun) และคำสรรพนาม โดยความหมายของนามวลีที่ละนี้จะมีอยู่ในขอบเขตจำกัด ไม่ชี้เฉพาะและไม่ใช่สาระสำคัญของภาษาระดับข้อความนั้นๆ ผู้อ่านจึงสามารถตีความได้โดยไม่ผิดความหมาย ยกตัวอย่าง

เนื่องจากในการขุดค้นพบที่บ้านเชียงนั้น ∅ (เขา) ได้พบเครื่องประดับ เครื่องมือที่ทำด้วยสำริดมีจำนวนมากเช่นกัน ทำให้นักโบราณคดีบางคนเชื่อว่าวัฒนธรรมบ้านเชียงเป็น

วัฒนธรรมสำริดที่เก่าแก่ที่สุดในโลก... ตามที่∅ (ใคร/เรา/คน) เคยเชื่อถือกันมา... ถ้า∅ (ข้าพเจ้า/ผู้อ่าน/ท่าน) อธิบายตามนี้ ∅ (ท่าน/ผู้อ่าน) จะเห็นว่าสมัยสำริดหรือโลหะควรเกิดขึ้นหลังสมัยหินใหม่

จากตัวอย่างผู้อ่านสามารถตีความได้ว่านามวลีที่ละไว้นั้นหมายถึงใคร แม้ว่าจะสามารถตีความได้แตกต่างกันออกไป แต่ก็ยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัด

2. การละรูปคำเชื่อม คือ การละคำเชื่อมระหว่างประโยคที่เป็นองค์ประกอบของภาษาระดับสัมพันธสารหรือข้อความ ซึ่งผู้อ่านจะต้องตีความเอาเองว่ารูปภาษาที่เรียงต่อกันนั้นเชื่อมต่อกันในลักษณะใดบ้าง ยกตัวอย่าง

ท่านทั้งหลายจะมองเห็นได้ว่าเมื่อมีความอยากที่ไหน ก็มีความร้อนใจที่นั่น และเมื่อต้องกระทำตามความอยาก ก็ย่อมมีความทุกข์ตามส่วนของการกระทำ ∅ (คือ/หรือ/เพราะ/และ) ได้ผลมาแล้วก็หยุดอยากไม่ได้ ยังอยากต่อไป ∅ (จน/และ/เพราะ) ต้องมีความร้อนใจต่อไปอีก เพราะยังไม่เป็นอิสระจากความอยาก∅ (คือ/และ/หรือ) ยังต้องเป็นทาสของความอยาก ...

อย่างไรก็ดีประโยคทุกประโยคในภาษาระดับสัมพันธสาร อาจไม่จำเป็นต้องมีคำเชื่อมเสมอไป ทั้งนี้เพราะถ้าลักษณะการเชื่อมต่อมิได้เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อความหมาย ก็ไม่จำเป็นต้องตีความว่ามีการใช้คำเชื่อมแบบละรูปไว้ในสัมพันธสารนั้นๆ

และในบทความเรื่อง "ปริเฉท แนวใหม่ในการศึกษาวากยสัมพันธ์ไทย" (2530) เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ ศึกษาหน้าที่ของคำวิเศษณ์ในภาษาระดับข้อความ โดยสรุปว่าคำวิเศษณ์นอกจากจะทำหน้าที่ในระดับวลีและประโยคแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นหน่วยเชื่อมหรือเป็นกลไกแสดงการเชื่อมโยงข้อความในภาษาระดับข้อความอีกด้วย ตัวอย่างเช่น

1. เชื่อมเพื่อแสดงเหตุผล เช่น ...*<u>เพราะฉะนั้น</u> ไทยจึงต้องเลือกเกษตรกรรม*
2. เชื่อมเพื่อแสดงการสนับสนุน เช่น ...*<u>ยิ่งไปกว่านั้น</u> ไทยเองก็กำลังมีปัญหา*
3. เชื่อมเพื่อแสดงความขัดแย้ง เช่น ...*<u>ถึงอย่างนั้น</u>ก็ไม่อยากตัดสินใจ*
4. เชื่อมเพื่อแสดงเงื่อนไข เช่น ...*<u>ถ้าอย่างนั้น</u> เขาก็คงจะยอมตกลง*
5. เชื่อมเพื่อแสดงการเรียงลำดับ เช่น ...*<u>ประการต่อมา</u> เราต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง*

ส่วนในงานวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์โครงสร้างในภาษาไทย" ข้อเขียนประเภทแสดงความคิดเห็นในสาขามนุษยศาสตร์ เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2531) ยังได้แบ่งการเชื่อมโยงความออกเป็น 2 แบบ โดยใช้เกณฑ์หน้าที่และเกณฑ์ความหมาย (อรรถศาสตร์) ดังนี้

1. การเชื่อมโยงจุลภาค เป็นการเชื่อมโยงที่มีขอบเขตเฉพาะ (Local cohesion) เพื่อบอกความสัมพันธ์ระหว่างประโยคหรือประพจน์ที่เรียงต่อกัน (propositional relations) เป็นการเชื่อม

โยงที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางความหมาย 7 แบบ คือ

1.1 เชื่อมเพื่อแสดงการเสริม เช่น *นอกจากนี้ นอกจากนั้น ในทำนองเดียวกัน อีกประการหนึ่ง*

1.2 เชื่อมเพื่อแสดงการแย้ง เช่น *แม้กระนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ถึงอย่างไรก็ตาม*

1.3 เชื่อมเพื่อแสดงการเป็นเหตุเป็นผล เช่น *เพราะฉะนั้น ทั้งนี้ก็เพราะ*

1.4 เชื่อมเพื่อแสดงการเรียงลำดับ เช่น *ต่อมา ในขณะนั้น*

1.5 เชื่อมเพื่อแสดงการบอกทางเลือก เช่น *มิฉะนั้น*

1.6 เชื่อมเพื่อแสดงการยกตัวอย่าง เช่น *เช่น*

1.7 เชื่อมเพื่อแสดงการกล่าวซ้ำ เช่น *กล่าวคือ*

รูปภาษาที่ใช้แสดงความสัมพันธ์แบบจุลภาคนี้มีทั้งที่เป็นคำและวลีสำเร็จรูป

2. การเชื่อมโยงมหภาค เป็นการเชื่อมโยงที่มีขอบเขตในระดับกว้าง (Global cohesion) เพื่อบ่งบอกความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relations) ของส่วนต่างๆ ใน สัมพันธสาร ได้แก่ การเริ่มเรื่อง การเรียงเรื่อง การสรุปเรื่องและการขีดขอบเขต

นันทวัน ม่วงปิ่น (1989) ศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความในภาษาพูดภาษาไทย โดยแบ่งการเชื่อมโยงความเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การเชื่อมโยงทางไวยากรณ์ (Grammatical Cohesion) การเชื่อมโยงทางคำ (Lexical Cohesion) และการเชื่อมโยงทางเสียง (Phone Cohesion) แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการเชื่อมโยงความที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้เท่านั้น คือใน 2 ประเภทแรก ดังนี้

1. การเชื่อมโยงทางไวยากรณ์ (Grammatical Cohesion) แบ่งออกเป็น 3 ชนิดคือ

1.1 การแทน (Substitution) ในภาษาพูดจะพบว่ามีการใช้คำว่า "*อย่างนี้ อย่างนั้น อย่างงั้น*" แทนองค์ประกอบข้อความที่นำมาข้างหน้า ยกตัวอย่าง

คนโง่นี่มันก็รู้ดี แต่มันไม่รู้หนังสือ

ไม่ดี พูด<u>อย่างนี้</u>ไม่ดี (คำว่า *อย่างนี้* แทน คนโง่นี่มันรู้ดี แต่มันไม่รู้หนังสือ)

1.2 การละ (Ellipsis) คือการไม่ปรากฏรูปภาษา แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่

1.2.1 การละนามวลี ยกตัวอย่าง

สมัยเรียนผมชอบฟังเรื่องเกี่ยวกับกรุงเทพฯ

∅ อยากมาเที่ยวเหลือเกิน (∅ ละนามวลีคือ ผม)

1.2.2 การละกริยาวลี ยกตัวอย่าง

ก : *ผมอยากขออนุญาตไปเที่ยว*

ข : *ก็ ∅ ได้* (∅ ละกริยาวลีคือ ไปเที่ยว)

1.2.3 การละประโยค ซึ่งพบในประโยคคำถามและคำตอบ ยกตัวอย่าง

ก : *น้องชายของเขาเรียนอยู่ที่เดียวกับสมชายเหรอ*

ข : *ใช่* ∅

(∅ ละประโยคคือ น้องชายของเขาเรียนอยู่ที่เดียวกับสมชาย)

1.3 การใช้คำเชื่อม (Conjunction) มีทั้งสิ้น 8 ประเภท ดังนี้

1.3.1 การเชื่อมแสดงความคล้อยตาม เช่นคำว่า *แล้ว แล้วก็* ตัวอย่าง

ก : *สระเสสะเวชมันใหญ่แล้วแบบน้ำมันเยอะนะ*

ข : *ใช่ แล้วมันทำสะอาด*

1.3.2 การเชื่อมโยงแสดงเหตุ เช่นคำว่า *เพราะ เพราะว่า* ยกตัวอย่าง

ผมเลือกตามที่คิดว่าสอบได้สูงสุดแล้วนะ

แต่ไม่ได้เลือกหมอ เพราะไม่ชอบเป็นหมอ

1.3.3 การเชื่อมโยงแสดงผล เช่นคำว่า *เลย* ยกตัวอย่าง

มันถูกด้วยนะเลยคิดว่าจะไปว่ายบ่อยๆ

1.3.4 การเชื่อมแสดงเงื่อนไข เช่นคำว่า *ถ้า...แล้ว ถ้า...ก็ ถ้า...คง* ยกตัวอย่าง

ถ้าอยู่บ้านเหงาก็คุยกับยายคุยกับตา

1.3.5 การเชื่อมแสดงความขัดแย้ง เช่นคำว่า *แต่ (ก็)* ยกตัวอย่าง

ปกติแกพูดภาษาอังกฤษทุกวันเลย แต่วันนี้แกเปลี่ยนมาพูดไทย

1.3.6 การเชื่อมแสดงลำดับ เช่นคำว่า *แล้ว แล้วก็* ยกตัวอย่าง

เราก็เอาตัวอย่างมาทดสอบ แล้วก็นั่งทำหนังสือ แล้วมาวิเคราะห์ แล้วก็ส่งหนังสือ

สังเกตได้ว่าการเชื่อมแสดงลำดับมีความแตกต่างจากคำเชื่อมแสดงความคล้อยตามตรงที่มีคำกริยาบ่งบอกการกระทำเกิดก่อน – หลัง ขณะที่การเชื่อมแสดงความคล้อยตามนั้นเป็นไปในลักษณะของการแสดงความคิดเห็น

1.3.7 การเชื่อมแสดงเวลา เช่นคำว่า *พอ...ก็ พอ...จึง* ยกตัวอย่าง

พอจบปุ๊บก็ได้งานนี้เลย

1.3.8 การเชื่อมแสดงการเลือก เช่นคำว่า *หรือว่า* ยกตัวอย่าง

นั่งเขียนหรือว่าเราจะต้องออกไปตรวจไหม

2. การเชื่อมโยงทางคำ (Lexical Cohesion) เป็นลักษณะการซ้ำรูปภาษาเดิมที่ปรากฏหรือกล่าวถึงมาแล้วก่อนหน้า ยกตัวอย่าง

ก : *จะไปซื้อที่ไหน*

ข : *สะพานควาย*

ค : *สะพานควายเหรอ เท่าไหร่* (ใช้คำซ้ำรูปเดิมคือคำว่า *สะพานควาย*)

นิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ (2534) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเชื่อมข้อความโดยการอ้างถึงนามวลี และการใช้คำเชื่อมในภาษาระดับข้อความ โดยเสนอไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "ลักษณะการเชื่อมโยงในการรายงานข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ : การศึกษาภาษาระดับข้อความ" สรุปผลจากการศึกษาได้ว่า รูปภาษาที่ใช้แสดงการอ้างถึงนามวลีในส่วนต่างๆ ของการรายงานข่าว ได้แก่ การละนามวลี การใช้คำสัมพันธ์กัน การใช้คำแทน การซ้ำรูป การซ้ำความหมาย การใช้คำสรรพนามและการใช้นามวลีบ่งชี้ ซึ่งรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงนามวลีนั้นจะมีความสัมพันธ์กับนามวลีที่ถูกอ้างถึงใน 2 ลักษณะด้วยกันคือ ความสัมพันธ์แบบตาม (Anaphora) เป็นความสัมพันธ์ที่รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงนามวลีที่ปรากฏในประโยคที่ตามหลังประโยคที่นามวลีถูกอ้างถึง และความสัมพันธ์แบบนำ (Cataphora) เป็นความสัมพันธ์ที่รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงนามวลีปรากฏในประโยคที่นำหน้าประโยคที่นามวลีถูกอ้างถึง

ยกตัวอย่าง การอ้างถึงนามวลีที่มีความสัมพันธ์แบบตาม

∅ *ฆ่ารัดคอเศรษฐีนี*

∅ *ฉกทรัพย์ 3 ล้าน...*

ลูกจ้างปืนโหด

(∅ เป็นการละนามวลีเพื่ออ้างถึงนามวลีที่ปรากฏตามมาคือ *ลูกจ้าง*)

ยกตัวอย่าง การอ้างถึงนามวลีที่มีความสัมพันธ์แบบนำ

มือปืนบุกเดี่ยว

∅ *ยิงคนไข้ตายคาโรงพยาบาลอุกอาจ*

∅ *ฉวยโอกาส ขณะคนไข้นอนหลับอยู่บนเตียง*

(∅ เป็นการละนามวลีเพื่ออ้างถึงนามวลีที่ปรากฏนำหน้าคือ *มือปืน*)

ผลการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมสรุปได้ว่าประโยคที่เรียงต่อเนื่องกันมีคำเชื่อมที่แสดงการเชื่อมโยงความ 2 ประเภทคือ

1. การเชื่อมโยงความโดยไม่ปรากฏรูปภาษาที่เป็นคำเชื่อม
2. การเชื่อมโยงความโดยปรากฏรูปคำเชื่อม

โดยในส่วนของวรรคนำมีการเชื่อมโยงความโดยไม่ปรากฏคำเชื่อม ซึ่งสามารถตีความตามความสัมพันธ์ของประโยคที่ต่อเนื่องกันได้ถึง 9 ลักษณะ ดังนี้

1. การเชื่อมแสดงลักษณะหรือวิธีการ
2. การเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย
3. การเชื่อมแสดงการสรุปความหรือแสดงผล
4. การเชื่อมแสดงเหตุ
5. การเชื่อมแสดงการขยายความ
6. การเชื่อมแสดงการลำดับเหตุการณ์
7. การเชื่อมแสดงความคล้อยตามกัน
8. การเชื่อมแสดงความขัดแย้ง
9. การเชื่อมแสดงความเป็นเจ้าของ

ยกตัวอย่าง การไม่ปรากฏรูปคำเชื่อมแสดงลักษณะหรือวิธีการ

ฆ่าข่มขืน ด.ญ. 7 ขวบ

∅ ใช้มันแกวลูกชิ้นปิ้ง

ยกตัวอย่าง การไม่ปรากฏรูปคำเชื่อมแสดงความขัดแย้งของเหตุการณ์

บุกรพ.

จ่ายค่าทำขวัญ 4 นัดซ้อน

∅ ยังไม่ตาย

จากตัวอย่างแม้จะไม่พบว่ามีรูปคำเชื่อมปรากฏอยู่ แต่โดยนัยสามารถตีความหมายได้จากประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

และจากผลการศึกษายังพบว่า มีการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ของประโยคที่ต่อเนื่องกันใน 13 ลักษณะ ดังนี้

1. การเชื่อมแสดงลักษณะหรือวิธีการ
2. การเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย
3. การเชื่อมแสดงผล
4. การเชื่อมแสดงเหตุ
5. การเชื่อมแสดงการขยายความ
6. การเชื่อมแสดงการลำดับเหตุการณ์
7. การเชื่อมแสดงความคล้อยตามกัน
8. การเชื่อมแสดงความขัดแย้ง
9. การเชื่อมแสดงความต่างตอนกัน

10. การเชื่อมแสดงการเน้นความ

11. การเชื่อมแสดงเงื่อนไข

12. การเชื่อมแสดงการเลือก

13. การเชื่อมแสดงสิ่งกำหนด

ซึ่งมีตำแหน่งปรากฏในประโยค 2 ลักษณะด้วยกันคือ ตำแหน่งต้นประโยค และตำแหน่งต้นและกลางประโยค ยกตัวอย่าง การใช้คำเชื่อมแสดงลำดับของเหตุการณ์ ปรากฏในตำแหน่งต้นและกลางประโยค

หลังจากตำรวจกองปราบ สอบปากคำเสร็จ

มูลนิธิก็มารับเด็กทั้งหมด... (รูปคำเชื่อมที่ปรากฏคือ *หลังจาก...ก็*)

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการเชื่อมโยงความในภาษาระดับสัมพันธสารข้างต้นพบว่า ประโยคที่เรียงต่อกันจะมีกลไกทางภาษาที่เรียกว่า การเชื่อมโยงความเป็นลักษณะสำคัญที่แสดงว่า ประโยคเหล่านั้นประกอบกันเป็นข้อความที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีความสัมพันธ์กัน โดยอาจเป็นการเชื่อมโยงทางความหมาย การเชื่อมโยงทางไวยากรณ์และการต่อเนื่องทางความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยค และอาจเป็นการเชื่อมที่แสดงอย่างชัดเจนหรือการเชื่อมที่แสดงโดยนัยก็ได้ แต่การเชื่อมโยงจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการตีความรูปภาษาหนึ่งโดยต้องอาศัยรูปภาษาอื่นในปริบทข้อความ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมานั้น มีกลไกการเชื่อมโยงความที่ทำหน้าที่ในภาษาคล้ายกัน เพียงแต่เรียกชื่อต่างกันไปเท่านั้น ซึ่งโดยรวมแล้วสามารถจัดเป็น 2 ประเภทใหญ่คือ กลไกการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงและกลไกการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม ดังกล่าวสามารถสรุปกลไกทางภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความในระดับสัมพันธสารได้ดังนี้

1. การอ้างถึง หมายถึง การใช้รูปภาษาแทนเพื่ออ้างถึงนามวลีเต็มรูปที่ปรากฏในปริบทข้อความ รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงอาจจะเป็นคำสรรพนาม คำนามวลีเดิม คำบ่งชี้ เป็นต้น การอ้างถึงนี้ Halliday & Hasan (1976) เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2529) และยาใจ ชูวิชา (1986) เรียกว่า การอ้างถึงสิ่งเดียวกัน (Reference) ประภาพร มณีโรจน์ (2529) เรียกว่า การใช้รูปแทนนามประเภทต่างๆ นิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ (2534) เรียกว่า การอ้างถึงนามวลี

2. การแทนที่ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างรูปเดิมกับรูปแทนโดยการใช้รูปภาษาอื่นแทนนามวลี กริยาวลีหรือประโยคที่ปรากฏในปริบทข้อความ การแทนที่นี้ Halliday & Hasan (1976) เรียกว่า การแทนที่ (Substitution) Beaugrande & Dressler (1981)

เรียกว่า การใช้รูปแทน (Pro-form) ยาใจ ชูวิชา (1986) และNantawan Mongpin (1989) เรียกว่า การแทน (Substitution)

3. การละ เป็นการเชื่อมโยงความโดยการไม่ปรากฏรูปองค์ประกอบของประโยคที่ต่อเนื่องกัน Nantawan Mongpin (1989) เรียกว่า การละ (Ellipsis) ยาใจ ชูวิชา (1986) เรียกว่า การอ้างถึงโดยไม่ปรากฏรูปหรือการละ (Deletion) ประภาพร มณีโรจน์ (2529) เรียกว่า รูปแทนประเภทอรูป นิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ (2534) เรียกว่า การละรูปและการละนามวลี เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2529) เรียกว่า การละรูป

4. การใช้คำเชื่อม เป็นการใช้คำกลุ่มหนึ่งเพื่อเชื่อมความแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน คำกลุ่มนี้มักเป็นคำสันธานและคำวิเศษณ์บางประเภท การใช้คำเชื่อมนี้ ยาใจ ชูวิชา (1986) เรียกว่า การเชื่อม (Connection) นิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ (2534) เรียกว่า การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2530) เรียกว่า การเชื่อมต่อ และกล่าวว่าคำเชื่อมเป็นวิเศษณ์ที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยในภาษาระดับสัมพันธสาร

5. การซ้ำ เป็นการเชื่อมโยงโดยการใช้คำเดิม คำที่มีความหมายเช่นเดิมหรือใกล้เคียงกันซ้ำอีก ประภาพร มณีโรจน์ (2529) เรียกว่า รูปแทนประเภทซ้ำรูป นิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ (2534) เรียกว่า การซ้ำรูป

6. การใช้คำสัมพันธ์กัน เป็นการแสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้กลุ่มคำที่มีความหมายสอดคล้องกัน เพื่อให้ใจความของสัมพันธสารเป็นเรื่องเดียวกัน การใช้คำสัมพันธ์กันนี้ ยาใจ ชูวิชา (1986) เรียกว่า การใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) นิตย์สุดา อภินันทาภรณ์ (2534) เรียกว่า การใช้คำสัมพันธ์กัน